

HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK; MAGAS TERMÉSZETI ÉS KULTURÁLIS ÉRTÉKŰ RENDSZEREK

SZERZŐ:
IACOPO BENEDETTI

5. MODUL

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

A MODUL CÉLJA

- Hagymányos agroerdészeti rendszerek, mint az ősi módszerek örökösei
- A fő hagyományos agroerdészeti rendszerek és funkcióik
- A hagyományos agroerdészeti rendszerek hozzáadott értékei
- Ökoszisztéma szolgáltatások és kulturális szolgáltatások

HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK, MINT AZ ŐSI MÓDSZEREK ÖRÖKÖSEI

A HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK ALAPJAI:

**Az ember és
természet
kölcsonhatásának
gyümölcse**

- ✓ **ŐSI, HAGYOMÁNYOS TUDÁS;** a vidék környezeti adottságaihoz és társadalmi-, gazdasági viszonyaihoz igazodó módszerek
- ✓ **TÁRSADALMI INNOVÁCIÓK,** együttműködés és közös munka
- ✓ **TÁRGYI ÉS IMMATERIÁLIS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG:** ismeretek az erőforrásokról, tudásanyagról, adaptált infrastruktúrákról (pl. teraszok, árkok, stb.), fajták, talajok, környezeti viszonyok, stb.
- ✓ **KULTURÁLIS ÉS TERÜLETI IDENTITÁS,** valamint a területhez tartozás érzése és megőrzése
- ✓ A **„TÁJI EMLÉKEZET”** megőrzése (felhasználás, jelentés, tartalom, erőforrások, stb.)

HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK, MINT AZ ŐSI MÓDSZEREK ÖRÖKÖSEI

NÉHÁNY ADAT AZ EURÓPAI AGROERDÉSZETI RENDSZEREKRŐL:

Az agroerdészeti művelésű földek teljes területe az EU-27-ben becslések szerint 15,4 millió hektár, ami a földterület 3,6% -ának, illetve a hasznosított mezőgazdasági terület 8,8% -ának felel meg. (Herder és mtsai, 2017). A terület környezeti, társadalmi és gazdasági vonatkozásai.

HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK, MINT AZ ŐSI MÓDSZEREK ÖRÖKÖSEI

EURÓPA FŐ HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREI

ELSŐ SZINT: alkotóelemeken alapuló osztályozás

1. SZÁNTÓFÖLDI AGROERDÉSZET – fák és mezőgazdasági növények.

Pillangósvirágú cserjék társítása erdei fákkal tágas sorokban a legelőkön. Táplálékot is nyújtanak az állatállomány számára .

2. LEGELTETETT FÁS RENDSZER – fák legelőkkel és jószágokkal. Ez a módszer a fák legelővel és állatokkal való összekapcsolására egy földterületen belül. A legeltetett fás rendszer előnyei:

- A talaj jobb védelme
- Nagyobb hozamú és tartamosabb legelők
- Kiegyensúlyozottabb tápanyag az állatok számára
- A fák tervezésével árnyék az állatok számára
- Hosszú távon faanyag termelése

Európában az agroerdészeti rendszerek közül a legeltetett fás rendszerek a legelterjedtebbek, területük 15,1 millió hektár.

HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK, MINT AZ ŐSI MÓDSZEREK ÖRÖKÖSEI

1.1. SZÁNTÓFÖLDI AGROERDÉSZET, LEGELŐ GABONÁKKAL:

Szántóföldi agroerdészet, ökológiai rendszerű legelő és gabonatermesztés

Különösen vonzó agroerdészeti rendszer jelenleg a „gabonafáké”, amely rendszer Észak-Olaszországból terjed Európa többi része felé (Eichhorn et al., 2006), s amelyben a termelés akár 30%-kal is meghaladhatja a külön-külön termesztett növényekét (Dupraz et al., 2004).

HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK, MINT AZ ŐSI MÓDSZEREK ÖRÖKÖSEI

1.2. MAGAS TERMÉSZETI ÉS KULTURÁLIS ÉRTÉKŰ AGROERDÉSZETI RENDSZEREK:

Organikus olajfaültetvény
száraz termőhelyen, ahol az
olajfák sorai közé aloe vera
Barbadensis miller változatát
ültették. Így a fasorok közötti
területet tág tűrőképességű
pozsgás növények
termesztésére használják.

HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK, MINT AZ ŐSI MÓDSZEREK ÖRÖKÖSEI

2. HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK LEGELŐKÖN

A képen egy **legelő** látható, ahol **vad bikák legelnek.**

A legelő Spanyolország egyik legjellemzőbb legeltetett fás (agroerdészeti) rendszere, becsült területe 3,5 millió hektár. Legnagyobb része az Ibériai-félsziget délnyugati vidékén található.

A FŐ HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK ÉS FUNKCIÓIK

EURÓPA FŐ HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREI:

ELSŐ SZINT: alkotóelemeken alapuló osztályozás

3. LEGELTETÉSEL KOMBINÁLT SZÁNTÓFÖLDI AGROERDÉSZET- fák mezőgazdasági növényekkel és állatokkal.

4. ELSŐDLEGESEN FÁS RENDSZER – erdőgazdálkodás, egyéb kiegészítő elemekkel, erdei haszonnövény-termesztés. Az erdő kiegészítő haszonvétele, pl. gombatermesztés, bogyós gyümölcsök, gyógynövények, kulináris növények.

5. AGROERDÉSZET KÜLÖNLEGES ELEMekkel - fás rendszerek rovarokkal és halakkal.

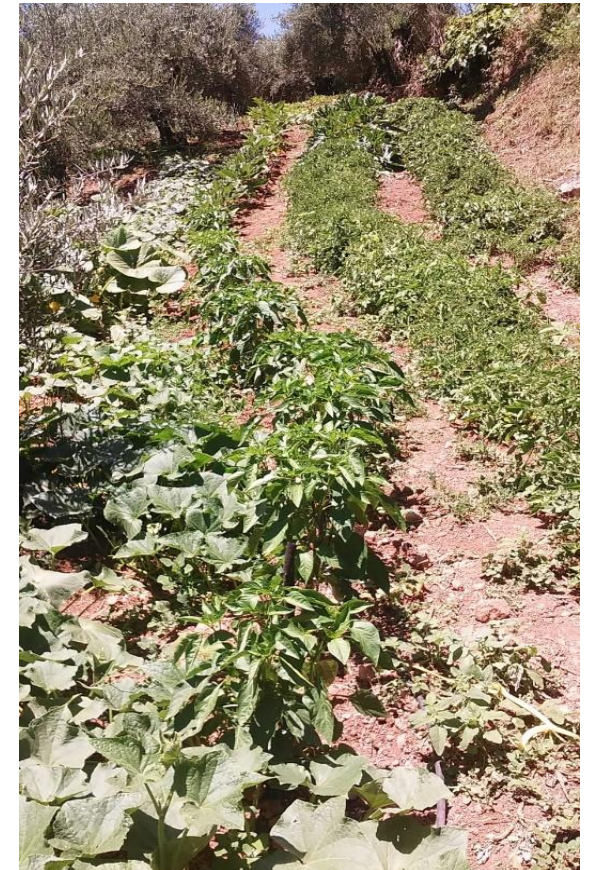
A FŐ HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK ÉS FUNKCIÓIK

EURÓPA FŐ HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREI:

MÁSODIK SZINT: Az elemek térbeli és időbeli elrendezése

1. **VÁLTÓGAZDÁLKODÁS** - fák és szántóföldi növények (vagy fű) közötti időbeli váltakozás.
2. **TÉRBELI RENDSZER** - fák és mezőgazdasági növények termesztése ugyanazon gazdálkodási egységen belül.
3. **KEVERT** - a fák nagyjából a teljes földterületen megtalálhatók.
4. **ZÓNÁS** - a fák szisztematikus elrendezésben (sorokban) vagy a birtok bizonyos elemein (pl. földterülethatárok) találhatóak.

A FŐ HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK ÉS FUNKCIÓIK

HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK FŐ FUNKCIÓI:

Az agroerdészeti rendszerek kiemelkedőek multifunkcionális (környezeti, kulturális, termelési, társadalmi és gazdasági) szerepük miatt. Az alábbi ökoszisztéma szolgáltatásokat nyújtják:

TERMELÉSI FUNKCIÓ: mint például faanyag, emberi táplálék (pl. gyümölcs), állati táplálék (pl. fű, takarmány).

TÁRSADALMI – KULTURÁLIS FUNKCIÓ: a termelési rendszerhez és annak elemeihez kapcsolódó hagyományok, szokások és népi tudásanyag fenntartása. A hagyományos agroerdészeti gyakorlatok támogatják a hagyományokat és a helyi népszokásokat, segítik a hagyományos ételek és a régi tájfajták megőrzését, fenntartják a termelési rendszerhez és annak elemeihez kapcsolódó ismereteket. Hozzájárulnak a vidéki és városi közösségek egészségének és jólétének javításához is.

Organikus juhlegeltetés

A FŐ HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK ÉS FUNKCIÓIK

HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK FŐ FUNKCIÓI:

Az agroerdészeti rendszerek kiemelkedőek **multifunkcionális** (környezeti, kulturális, termelési, társadalmi és gazdasági) szerepük miatt. Az alábbi ökoszisztéma szolgáltatásokat nyújtják:

GAZDASÁGI FUNKCIÓK: növelik a hozamot és további bevételi forrásokat biztosítanak, így a növények és másodlagos termékek további értékesítésével növelik a gazdálkodók és a földtulajdonosok nyereségét. Közbenső jövedelemre számíthatunk, pl. gyümölcsfajok telepítése esetén, vagy tűzifa eladásából, kosarak készítéséből, stb.

Példa a jövedelem növények társításával történő diverzifikálására egy aloe vera – olajfa agroerdészeti rendszerben

A HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK HOZZÁADOTT ÉRTÉKEI

1. A MATERIÁLIS ÖRÖKSÉG megőrzése és védelme, például:

A) **HAGYOMÁNYOS VETŐMAGOK ÉS VÁLTOZATOK**, vagy **AUTOCHAN SZARVASMARHAFAJTÁK**.

B) **RÉGI TÁJKULTÚRA VAGY GAZDÁLKODÁSI RENDSZER** pl. olyan legelő, mely lehetővé teszi a vadbika vagy az ibériai sertés fajtáinak fennmaradását.

Hagyományos fügeváltozat (Family Garden)

Ibériai sertés, az Ibériai-félsziget őshonos fajtája

A HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK HOZZÁADOTT ÉRTÉKEI

A HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK AZ ALÁBBI HOZZÁADOTT ÉRTÉKEKET BIZTOSÍTJÁK:

A MATERIÁLIS ÖRÖKSÉG megőrzése és védelme, például :

C) Hagyományos **VÍZELVEZETŐ RENDSZEREK ÉS ÖNTÖZŐHÁLÓZATOK** mint például árkok és víztározók.

D) **TANYÁK, GYÜMÖLCSÖSÖK, CSÚRÖK, KERÍTÉSEK, TERASZOK.**

E) **TÁJKÉPI ELEMELK** mint pl. magyaltölgyes legelők, olajfaligetek, ártéri erdők, fenyőerdők, stb.

F) Az agroerdészeti rendszerhez kötődő **VADON ÉLŐ NÖVÉNY- ÉS ÁLLATVILÁG.**

Egy hagyományos mezőgazdasági táj látképe Hriňová környékén (Közép-Szlovákia).

Fotó: Vladimír Čaboun

A HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK HOZZÁADOTT ÉRTÉKEI

A HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK AZ ALÁBBI HOZZÁADOTT ÉRTÉKEKET BIZTOSÍTJÁK :

2. Az IMMATERIÁLIS ÖRÖKSÉG megőrzése és védelme,
például :

A) A termelési rendszerhez, az agroerdészeti termékek fogyasztása és értékesítéséhez kötődő **HAGYOMÁNYOK, SZOKÁSOK és NÉPI ISMERETEK.**

B) Az agroerdészeti rendszerekben végzett munkákhoz kötődő **NÉPDALOK, NÉPKÖLTÉSZET, NÉPSZOKÁSOK és ÜNNEPEK.**

C) **A TERÜLET MEGŐRZÉSE** a jövő generációi számára.

Júniusban tartják Castillo de Locubin városában (Jaén, Spanyolország) a cseresznyefesztivált a térség népszerű termésének tiszteletére, melyből számos gasztronómiai különlegesség, likőr és konzerv készül.

A HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK HOZZÁADOTT ÉRTÉKEI

A HAGYOMÁNYOS AGROERDÉSZETI RENDSZEREK AZ ALÁBBI HOZZÁADOTT ÉRTÉKEKET BIZTOSÍTJÁK:

2. Az IMMATERIÁLIS ÖRÖKSÉG megőrzése és védelme, például:

D) A **FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS** lehetőségének biztosítása a terület lakói számára élelmiszerek, munkahelyek, áruk és ökoszisztéma szolgáltatások formájában.

E) A mezőgazdasági, állattenyésztési és agrár-élelmiszeripari rendszerhez kapcsolódó **HAGYOMÁNYOS TERMÉKEK ÉS MESTERSÉGEK**, mint pl. az eszpartófű- vagy a vesszőfonás.

F) Az agroerdészeti rendszerekhez kötődő **GASZTRONÓMIA**.

Hagyományos egytálétel kerti zöldségekkel
(pl. mángolddal) és toros kolbászal

ÖKOSZISZTÉMA SZOLGÁLTATÁSOK ÉS KULTURÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK

AZ AGROERDÉSZETI RENDSZEREK KULTURÁLIS ÉS ÖKOSZISZTÉMA SZOLGÁLTATÁSAI:

Az agroerdészeti rendszerek kiemelkedőek **multifunkcionális (környezeti, kulturális, termelési, társadalmi és gazdasági)** szerepük miatt. Az alábbi ökoszisztéma szolgáltatásokat nyújtják:

SZABÁLYOZÓ FUNKCIÓ:

- **Az éghajlatváltozással szembeni ellenállóképesség növelése;** ez az éghajlatváltozásra adott jobb válasz azon alapszik, hogy képesek megőrizni és fenntartani a felhalmozott szervesanyagot, növelni a tartalék szervesanyag-mennyiséget, és helyettesítő fosszilis üzemanyagokat biztosítani. Az éghajlatváltozáshoz való jobb alkalmazkodás képessége más, egyszerűbb földhasználati formákkal (pl. mezőgazdasági monokultúrákkal) szemben mindenekelelt a biodiverzitás és a használat növelésén és javításán alapszik.

Természetszerűen kialakított tavacska egy Aloe Vera, egyéb lágyszárúak és olajfák alkotta agroerdészeti rendszerben

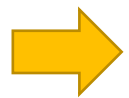

ÖKOSZISZTÉMA SZOLGÁLTATÁSOK ÉS KULTURÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK

AZ AGROERDÉSZETI RENDSZEREK KULTURÁLIS ÉS ÖKOSZISZTÉMA SZOLGÁLTATÁSAI :

Az agroerdészeti rendszerek kiemelkedőek **multifunkcionális** (környezeti, kulturális, termelési, társadalmi és gazdasági) szerepük miatt. Az alábbi ökoszisztéma szolgáltatásokat nyújtják:

SZABÁLYOZÓ FUNKCIÓ :

- **Hozzájárulnak a talaj termékenységének fenntartásához és/vagy az erózió csökkentéséhez, a szervesanyag-tartalom növeléséhez, a nitrogénmegkötéshez és a nitrogén körforgásához.**
- **Segítik a vízmegtartást és a vízminőség védelmét.**
- **Szenet kötnek meg, és segítenek a felaprózódott tájak biodiverzitásának megőrzésében.**

Fészkelőodú kihelyezése egy fás legelőn a biodiverzitás védelme érdekében

A MODUL ÖSSZEFOGLALÁSA

TANULSÁGOK

- Az agroerdészeti rendszereket jelenleg az **ember és a természet kölcsönhatása** tartja fenn
- Különböző típusú agroerdészeti rendszerek léteznek, de különböző formában mind a **mezőgazdaság és a természet kapcsolatán** alapulnak
- Különféle **ökoszisztéma szolgáltatások** bemutatásával is jellemezhetőek
- Olyan hozzáadott értéket is képviselnek, mint a **hagyományos termékek** vagy a vállalkozói fejlődés lehetősége
- Ezek a rendszerek szerkezetük megőrzése mellett növelik a környezet képességét a **zavarok elnyelésére**

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

„Az AGFOSY projektet az Európai Bizottság támogatta, a 2018-1-CZ01-KA202-048153 hivatkozási számmal. Ez a publikáció csakis a szerző nézeteit tükrözi, a Bizottság nem tehető felelőssé az abban szereplő információk bármilyen felhasználásáért.”